

Kastamonu'daki Doğa Temelli Rekreatif Faaliyetleri Konu Alan Çalışmaların Bibliyometrik Analizi¹

Gülçin SERÇE DİNÇKOL

(Sorumlu yazar)

İstanbul Üniversitesi

gulcinserce@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0514-1788>

Prof. Dr. İsmail KIZILIRMAK

İstanbul Üniversitesi

ikizilirmak@istanbul.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0001-9141-6420>

Öğr. Gör. Nil AYDUĞAN

İstanbul Aydın Üniversitesi

nilaydugan@aydin.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-2923-7197>

DOI: <https://doi.org/10.37847/tdtd.1544549>

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 06.09.2024

Makale Kabul Tarihi: 04.10.2024

Öz

Amaç: Bu araştırmanın temel amacı, Kastamonu iline yönelik rekreatif faaliyetler ile ilgili ulusal alanyazında yayınlanan ve dili Türkçe olan makale ve bildirilerin belirli parametreler çerçevesinde incelenmesidir.

Yöntem: Araştırmada, 2024 yılının Haziran ayına kadar Google Akademik veri tabanında yer alan Kastamonu iline yönelik doğa temelli rekreatif faaliyetler ile ilgili makale ve bildiriler bibliyometrik analiz ile incelenmiştir. Veriler başlık, özet ve anahtar kelime kısımlarında rekreasyon, rekreatif faaliyetler, Kastamonu kelimelerinin yer aldığı çalışmalardan elde edilmiştir. Araştırmaların konu ile ilgili olup olmadığının saptanabilmesi için özet, yöntem, bulgular ve sonuç bölümleri okunmuştur. Konu ile ilgili bibliyometrik analizin yapılabilmesi için bazı parametreler belirlenmiştir. Bunlar; çalışmanın türü, yayınlandığı yıl, yazar sayısı, yayınlandığı dergi/bildiri kitabı, derginin yayın alanı, ele alınan destinasyon, kullanılan araştırma yöntemi, çalışmanın amacı, ele alınan turizm çeşitleri ve kullanılan anahtar kelimelerdir. Elde edilen verilerin sıklık ve yüzde analizinin yapılabilmesi için istatistik analiz programı kullanılmıştır.

Bulgular: Yapılan araştırma sonucunda 2005-2024 yılları arasında yayınlanmış 22 makale ve 4 bildiri olmak üzere toplam 26 çalışmaya ulaşılmış olup konu ile ilgili yapılan çalışmaların 2016 yılından itibaren artış gösterdiği saptanmıştır. Çalışmalarda, Kastamonu'nun tamamı ele alındığı gibi Kastamonu'da yer alan bir bölge üzerine yapılan çalışmalar da mevcuttur. Belirli bir bölgeyi ele alan çalışmaların önemli bir kısmında, Ilgaz Dağı Milli Parkı yer almaktadır. Çalışmalarda en çok geçen turizm çeşitleri ise ekoturizm ve kış turizmidir.

Sonuç: Kastamonu ili doğası ve coğrafi yapısı ile rekreatif faaliyetler açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Bibliyometrik analiz neticesinde daha az odaklanılan bölgeler, rekreatif faaliyetler ve turizm çeşitleri tespit edilerek bu bölgelere ilişkin çalışmaların yoğunlaştırılması mümkün olabilecektir. Diğer yandan bu çalışma ile konuya ilişkin alanyazına genel bir bakış sağlanarak gelecek araştırmalar için öngörü oluşturması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Rekreatif faaliyetler, Rekreasyon, Bibliyometrik analiz, Kastamonu.

¹ Bu çalışma, 22-26 Kasım 2021 tarihinde gerçekleşen Kastamonu Tabiat Turizmi Sempozyumu'nda özet bildiri olarak sunulmuş, 2024 yılında genişletilerek makaleye çevrilmiştir.

Bibliometric Analysis of Studies on Nature-Based Recreative Activities in Kastamonu

Abstract

Purpose: The main purpose of this research is to examine the articles and reports published in the national literature on recreational activities in Kastamonu province in Turkish within the framework of certain parameters.

Method: In the research, articles and reports on nature-based recreational activities in Kastamonu province, which were included in Google Scholar until June 2024, were examined with bibliometric analysis. The data were obtained from studies that included the words Kastamonu, recreation, and recreational activities in the title, keyword, and abstract sections. In order to determine whether the studies were relevant to the subject, the abstract, method, findings, and conclusion sections were read. Some parameters were determined in order to conduct bibliometric analysis on the subject. These are; the type of the study, the year it was published, the number of authors, the journal/proceedings book it was published in, the publication area of the journal, the keywords used, the types of tourism discussed in the study, the research method used in the study, the purpose of the study, and the destination discussed. The obtained data were loaded into the statistical analysis program and frequency and percentage analysis was performed.

Findings: As a result of the research, a total of 26 studies were reached, 22 articles and 4 reports published between 2005-2024, and it was determined that the studies on the subject have increased since 2016. In the studies, the whole of Kastamonu was addressed, as well as studies on a region in Kastamonu. Ilgaz Mountain National Park is included in a significant part of the studies addressing a specific region. The most frequently mentioned tourism types in the studies are eco-tourism and winter tourism.

Conclusion: Kastamonu province has a great potential in terms of recreational activities with its nature and geographical structure. As a result of the bibliometric analysis, it will be possible to intensify studies on these regions by identifying less focused regions, recreational activities and tourism types. On the other hand, this study is expected to provide a general overview of the literature on the subject and create insights for future research.

Keywords: Recreational activities, Recreation, Bibliometric analysis, Kastamonu.

Giriş

Dünyada turizm endüstrisi, uzun yıllar kitlesele turizme yoğunlaşmıştır. Kitlelerin doğal ve kültürel kaynakları plansızca tüketmesiyle meydana gelen tahribat, değişen turist profili ile fark edilmeye başlamış ve turizm endüstrisinde sürdürülebilirlik fikri ön plana çıkarak alternatif turizm türleri gündeme gelmeye başlamıştır (Altanlar ve Kesim, 2011; Yeksan ve Akbaba, 2019). Yaşanan ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişmeler, turizmde de tüketim kalıplarının değişmesine neden olmuş, kitlesele ve lüks turizm hareketleri yerine bireysel ve küçük gruplar hâlinde doğayla iç içe, doğal, kültürel değerleri kapsayan doğa temelli turizm türlerine ilgiyi artırmıştır (Kaypak, 2012). Turizmin doğa temelli bir yaklaşımla çeşitlenmesi bu kapsamda; sürdürülebilir turizm, ekoturizm, kırsal turizm, tarım turizmi, akarsu turizmi, yeşil turizm, fauna ve flora gözlemciliği, yayla turizmi, dağ turizmi, av turizmi, mağara turizmi, botanik turizmi, çiftlik turizmi ve kanyon turizmi faaliyetlerinin gelişmesine katkı sağlamıştır.

Doğal alanların başlıca turistik çekim unsuru olduğu yerlere yapılan seyahatler doğa temelli turizmi oluşturmaktadır (Selçuk, 2022). Bu turizm türlerinin ön plana çıkmasında, arz ve talep kaynaklı nedenlerin etkisi söz konusu olmaktadır. Destinasyon yöneticileri, kitle

turizminin neden olduğu aşırı kaynak tüketimi, hava kirliliği, su kirliliği, gürültü kirliliği gibi olumsuz çevresel etkileri azaltmak ve turizmi tüm yıla ve farklı alanlara yaymak amacıyla doğa temelli alternatif turizm türlerinin gelişimini desteklemektedir (Egresi, 2016).

Kitle turizminin zamanla yarattığı olumsuz etkileri mümkün olan en alt seviyede tutarak, destinasyonların gelişmesi, bölgesel kaynakların bilinçli kullanılması ve geliştirilmesine yönelik alternatif turizm türlerinden doğa temelli rekreatif faaliyetlerle desteklenen turizm türlerinde yükselen bir eğilim görülmektedir (Yıldız ve Kalağan, 2009; Kılıç ve Kurnaz, 2010). Rekreatif faaliyetlere katılan kişiler, ihtiyaçlarını karşılamak için doğal alanlar aramakta ve rekreasyon için sıklıkla uzak bölgelere seyahat etmektedir (Shrestha, Stein ve Clark, 2007). Doğa temelli rekreatif faaliyetler; dağ bisikleti, foto safari, dağ yürüyüşü, botanik turları, yaban hayatı gözleme, kampçılık (Göktuğ ve Arpa, 2015), atlı geziler, nehir balıkçılığı, göl balıkçılığı, tüplü dalış, yön bulma ve avcılık (Göker ve Ünlüönen, 2017) gibi etkinlikleri kapsamaktadır. Doğa temelli rekreasyon; bir bölgenin doğal, kültürel ve tarihi kaynaklarının çeşitliliğini ve zenginliğini korumakta ve ziyaretçilerin rekreasyon ihtiyaçlarını karşılamaktadır. (Shrestha, Stein ve Clark, 2007). Sürdürülebilir bir anlayışla ekosistemdeki kaynakları etkin ve bilinçli bir şekilde kullanarak destinasyonlardaki turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi için o bölgeye yönelik yürütülen çalışmaların katkısı da oldukça önemli görülmektedir.

Turizm alanında gerçekleştirilen çalışmaların bibliyometrik analiz ile incelenmesi neticesinde araştırmaların mevcut durumu ve gidişatı, çalışma alanlarının zaman içerisindeki değişimi ve eğilimleri ve konuya ilişkin bakış açısının ne olduğu hakkında bilgi sağlanabilmektedir. Dolayısıyla bibliyometrik analiz, kapsamlı bir bakış açısı sağlayarak turizm alanındaki çalışmaların hangi yönde geliştirilebileceği, hangi alt konu başlıklarının ele alınabileceği noktasında gelecek araştırmalara ışık tutması bakımından araştırmacılara öngörü sağlamaktadır (Yeksan ve Akbaba, 2019). Bibliyometrik yöntem ile herhangi bir konuda yayınlanmış çalışmalar; yayın yılı, çalışmanın yayınlandığı dergi, tercih edilen araştırma yaklaşımı, yazar sayısı, yazarların ünvanları, kullanılan anahtar sözcükler, atıf gibi çeşitli parametreler belirlenerek analiz edilmekte ve bazı sonuçlara ulaşılmaktadır (Çiçek ve Kozak, 2012). Bu sonuçlar sayesinde, disiplinler açısından farklılıklar ortaya çıkarılabilmekte ve çeşitli karşılaştırmalar yapılabilmektedir (Yalçın, 2010).

McKercher (2007) turizm alanında büyük çapta bir bibliyometrik analiz araştırması gerçekleştirmiştir. Araştırmada, dünyanın önde gelen 25 turizm dergisinde 2000-2004 yılları arasında yayınlanan makale ve bildirimlerden oluşan 3153 çalışma incelenmiştir. Bu araştırmanın sonuçları, turizm alanına bibliyografik analiz açısından önemli bir katkı sağlamıştır. Gözen (2020) ise rekreasyon alanında Web of Science Core Collection veri tabanında 1980-2019 yılları arasında yayımlanan 2536 çalışmayı bibliyometrik analiz ile incelemiş ve bu alanda 39 yıldaki eğilimi ortaya koymuştur.

Doğa temelli turizm alanında yapılan bibliyometrik analizlere bakıldığında, yerli literatürde Yeksan ve Akbaba (2019), sürdürülebilir turizm alanında 2010-2017 yılları arasındaki uluslararası alanda yayınlanan makalelerin belirli parametreler belirleyerek 288 çalışmayı analiz etmiştir. Elde ettikleri bulgulara göre, en çok makale Journal of Sustainable Tourism dergisinde yayınlanmış, en fazla makalenin ise 2017 yılında yazıldığı belirtilmiştir. Yıllar geçtikçe de konuya olan ilginin de arttığı tespit edilmiştir.

Bu çalışmanın amacı, Kastamonu'ya yönelik doğa temelli rekreatif faaliyetler ile ilgili ulusal alanyazında yayınlanan makale ve bildirimlerin belirli parametreler çerçevesinde incelenmesini

kapsamaktadır. Literatür incelendiğinde, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde konuya ilişkin bir bibliyometrik analize rastlanmamıştır. Bu çalışma, konuya ilişkin ulusal alanyazının genel özelliklerini ortaya koyarak bu alanda çalışma yapacak araştırmacılara kolaylık sağlayacağı öngörülmektedir. Böylelikle alanyazında eksik kalan konularda Kastamonu'ya yönelik çalışma sayısının artacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışma Kastamonu'nun rekreasyon ve turizm potansiyelini keşfetmeye katkıda bulunarak, sektör paydaşlarına yol gösterici olacağı ve bu sayede sektörün gelişimine katkı sağlama konusunda yardımcı olacağı ön görülmektedir.

Rekreasyon ve Turizm İlişkisi

Rekreasyon, Latince "recreatio" kelimesinden türemiştir (Torkildsen, 2006). Rekreasyon, insanların boş zamanlarında gönüllü olarak katıldıkları ve doyum sağladıkları, turistik, sosyal, sportif ve yaratıcı boş zamanların değerlendirilmesine yönelik etkinliklerdir (Hazar, 2014). Rekreasyon tanımlanırken zaman, seçim, gönüllü katılım ve fayda kavramları vurgulanmıştır. Kişi, serbest zaman içerisinde kendi seçeceği etkinlik ile gönüllü olarak katılım göstermekte ve kendisine fiziksel, sosyal, psikolojik ve zihinsel olarak bir fayda sağlamaktadır (Tekin, Tekin ve Çalışır, 2017).

Rekreatif faaliyetler, mekânsal sınıflamaya göre kapalı alan rekreatif faaliyetler ve açık alan rekreatif faaliyetler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kapalı alan rekreatif faaliyetler, kapalı alanlardaki boş zaman değerlendirme etkinlikleri iken açık alan rekreatif faaliyetler açık alanda gerçekleştirilen sportif, sanatsal ve doğa temelli boş zaman değerlendirme etkinlikleridir (Hazar, 2014; Sevil, 2018). Açık alan rekreatif etkinlikler suda, karada, karda ve havada yapılmakta olup doğa yürüyüşleri, botanik gözlem, yamaç paraşütü, dağcılık, kayak ve piknik bu kapsamda değerlendirilmektedir (Kayhan, 2019).

Günümüzde turist tercihlerinde yaşanan değişimler rekreatif faaliyetlere olan ilgiyi de etkileyecektir. Kitle turizminden uzaklaşma eğilimi yaşanırken doğa turizm türlerine olan ilginin artması (Zengin, Koç ve Ulama, 2019) doğa temelli rekreatif faaliyetlere karşı ilginin de artacağını göstermektedir. Çünkü turizm ve rekreasyon birçok yönden birbirleriyle ilişkili durumdadır. Birçok turistik faaliyetin temel sebebi, rekreasyon olabilmektedir ya da rekreatif faaliyet, turizm faaliyetinin sadece bir kısmında yer alabilmektedir (Altunöz ve Kavlak, 2021). Rekreatif faaliyetler turizm ile aynı finansman kaynaklarını, zamanı ve mekânları kullanmaktadır (Hacıoğlu, Gökdeniz ve Dinç, 2017). Ayrıca rekreatif faaliyetler, turist sayılarını ve turizm gelirlerini artırıcı bir unsur olarak turizm endüstrisine katkı sağlamaktadır (Altunöz ve Kavlak, 2021).

Kastamonu'nun Rekreatif Faaliyetler Açısından Potansiyeli

Alanyazında çeşitli destinasyonlardaki doğa temelli rekreatif faaliyetleri konu alan birçok çalışma bulunmaktadır. Karadeniz'in kıyısında yer alan Kastamonu, bulunduğu topraklar itibarıyla ormanlık alanları, kanyonları, dağları, şelaleleri, mağaraları ve yaylaları ile doğa temelli turizm alanında oldukça zengin kaynaklara sahip bir şehir olduğundan (Zengin, Koç ve Ulama, 2019; Aytuğar ve Aydoğdu, 2021) söz konusu destinasyon ile ilgili çalışmaların yoğunlaştığı görülmektedir (Öztürk, 2005; Öztürk ve Aydoğdu, 2012; Duran, 2016; Göker ve Ünlüöner, 2019; Zeybek, Aylar ve Bahadır, 2020).

Akkuş ve Akkuş (2019)'un çalışmasında, Kastamonu'nun öncelikli turistik arz kaynağının tabiat turizmi ve doğa sporları olduğu tespit edilmiş ve Küre ilçesinin de bu alanda en gelişmiş ve geliştirilebilir destinasyon olduğu belirtilmiştir. Kastamonu kanyonu, göl, akarsu, mağara ve

şelale gibi turistik ürüne dönüşmüş ya da dönüşme potansiyeli oldukça yüksek birçok jeolojik oluşuma bağlı çekiciliğe sahiptir. İlde yer alan 19 ilçenin 15'inde bu tür çekiciliklerin olduğu belirtilmiş ve ayrıca bulunduğu coğrafi konumu itibarı ile çok çeşitli orman kaynakları ve mesire alanlarının varlığından da bahsedilmiştir.

Kastamonu dağlık araziler bakımından oldukça zengindir. İlin kuzeyinde Küre Dağları, güneyinde ise Ilgaz Dağları bulunmakta ve bu dağlarda doğa turizmi açısından önemli milli parklar yer almaktadır (Zengin, Koç ve Ulama, 2019). Bunlara ek olarak; Valla Kanyonu, Aydos Kanyonu, Çatak Kanyonu, Horma Kanyonu, Daday Yaylaları, Mantar Mağarası, Dipsizgöl, Kuyluç Mağarası, Ejderha Ağzı Mağarası, Ersizler Vadisi, Ilıca Şelalesi, Hanönü Gürleyik ve Gökçeagaç Şlaleleri, Pınarbaşı Kokurdan ve Ilgarini Mağarası gibi yaz kış doğaya yönelik rekreatif faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği doğal kaynaklara sahiptir. Kastamonu'nun doğa temelli turizme yönelik arz kaynakları; fauna, doğa fotoğrafçılığı, kuş-kelebek gözlemciliği, doğa gezisi, yürüyüş, kampçılık gibi rekreatif faaliyetleri bir arada sunmaktadır (Kastamonu Doğa Turizmi Master Planı, 2013; Zengin, Koç ve Ulama, 2019).

Kastamonu ve çevresinin doğa turizm potansiyeline ve doğa temelli gerçekleştirilebilecek rekreatif faaliyetlere yönelik birçok araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmalar genel olarak incelendiğinde; bölgede yapılabilecek faaliyetlerden ön plana çıkarılanları şu şekilde derlemek mümkündür (Yeşiltaş, Çeken ve Öztürk, 2009; İbret, Aydınözü ve Uğurlu, 2015; Yeni ve Çetin, 2015; Çoban ve Aydınözü; 2016; Duran, 2016; Oktay, İşlek ve Yaşar, 2016; Sakıcı ve Çelik, 2017; Öztürk ve Kalaycı, 2018; Aylar, Zeybek ve Dinçer, 2019; Tan ve Yıldırım, 2019; Zengin, Koç ve Ulama, 2019; Akkuş ve Akkuş, 2019):

- Küre Dağları ve Ilgaz Dağı Milli Parkı bölgesinde; tabiat yürüyüşü, kanyon geçme, mağaracılık, yaban hayatı gözleme, sportif olta balıkçılığı, kampçılık, endemik bitki gözleme ve kış sporları.
- Şenpazar, Devrekani, Pınarbaşı, Cide ilçelerinde; mağaracılık ve yüzme.
- Araç, Azdavay, Çatalzeytin, Pınarbaşı, Bozkurt, Devrekani ve Daday ilçelerinde; yaylacılık, atlı spor faaliyetleri, foto safari, bitki gözleme, yenilebilir yabani meyve toplama ve kampçılık.
- Taşköprü, göl ve göletler çevresinde; ata binme, bisiklete binme, koşu, fotoğraf, piknik, sandal, yürüyüş, ATV (all terrain vehicle), kamp, olta balıkçılığı ve bitki gözleme.

Kastamonu, farklı turizm türleri ve rekreatif faaliyetlerle ilgilenen kişilerin beklentilerine cevap verebilecek bir potansiyele sahiptir. Günümüzde hâlâ bozulmamış birçok doğal alana sahip olan il; yaylalar, kanyonlar, şelaleler, göller, dağlar, mağaralar gibi doğal güzellikleri ile göze çarpmaktadır (Zengin, Koç ve Ulama, 2019).

Bu çalışmada, doğa temelli rekreatif faaliyetler açısından büyük bir potansiyele sahip olması nedeni ile Kastamonu ele alınmıştır. Destinasyondaki doğa temelli rekreatif faaliyetleri konu alan çalışmalar, bibliyometrik analiz ile incelenmiş ve elde edilen bulgular doğrultusunda ileriki çalışmalara fayda sağlayacak önerilerde bulunulmuştur.

Yöntem

Bu çalışmada, 2024 yılının Haziran ayına kadar Google Akademik arama motorunda yer alan Kastamonu'ya yönelik doğa temelli rekreatif faaliyetler ile ilgili yayın dili Türkçe olan bildiri ve makaleler bibliyometrik analiz ile incelenmiştir. Veriler başlık, özet ve anahtar kelime kısımlarında "rekreasyon", "rekreatif faaliyetler", "Kastamonu" kelimelerinin bulunduğu

çalışmalardan elde edilerek araştırmanın sınırlılıkları ortaya konmuştur. Her bir çalışmanın özet, yöntem, bulgular ve sonuç bölümleri okunmuş ve çalışmaların konu ile ilgili olup olmadığı saptanmıştır. Bu çerçevede yapılan incelemeler sonucunda ilk çalışmanın 2005 yılında olduğu görülmüştür. Bu sebeple çalışmada 2005 ile Haziran 2024 yılları arasındaki bildiri ve makaleler incelenmiştir.

Konu ile ilgili alanyazına dair bibliyometrik analizin yapılabilmesi için bazı parametreler belirlenmiştir. Bunlar; çalışmanın türü, yazar sayısı, yayınlandığı dergi/bildiri kitabı, yayınlandığı yıl, derginin yayın alanı, kullanılan anahtar kelimeler, ele alınan turizm çeşidi/çeşitleri, çalışmada kullanılan araştırma yöntemi, ele alınan bölge ve çalışmanın amacıdır. Bu parametreler çerçevesinde elde edilen verilerin sıklık ve yüzde analizinin yapılabilmesi için istatistik analiz programı kullanılmıştır. Çalışmada belirlenen araştırma soruları ise şunlardır:

- Çalışmaların türe göre dağılımı nedir?
- Çalışmaların yayınlandığı yıllara göre dağılımı nedir?
- Çalışmalarda kullanılan araştırma yöntemine göre dağılımı nedir?
- Çalışmaların yazar sayısına göre dağılımı nedir?
- Çalışmaların yayınlandığı dergi ve bildiri kitabına göre dağılımı nedir?
- Çalışmaların yayınlandığı dergilerin yayın alanına göre dağılımı nedir?
- Çalışmalarda en çok kullanılan anahtar kelimeler hangileridir?
- Çalışmalarda en çok araştırma kapsamına alınan destinasyonlar hangileridir?
- Çalışmalarda geçen turizm çeşitlerine göre dağılımı nedir?
- Çalışmaların amaç bakımından dağılımı nedir?

Bibliyometrik analiz; yazarlar, ülkeler, kurumlar, konular gibi farklı araştırma bileşenleri arasındaki sosyal ve yapısal ilişkileri analiz ederek bir alanın entelektüel yapısını özetlemektedir (Donthu, Kumar, Mukherjee, Pandey ve Lim, 2021). Bibliyometrik analiz, konuyla ilgili kaç çalışma yayınlandığı gibi tanımlayıcı nitelikte ya da bir çalışmanın diğer çalışmaları ne şekilde etkilediğini ortaya koymak için atıf analizi yapılması gibi değerlendirici nitelikte olabilmektedir. Atıf analizi, birbirine atıfta bulunan çalışmaların ilişkili olduğu varsayımına dayanarak bir çalışma ile atıf aldığı çalışmalar arasındaki ilişkiye bakmaktadır (McBurney ve Novak, 2002). Genel olarak bakıldığında bibliyometrik analiz; bilimsel araştırma yapılan alanların gelişimine katkıda bulunmakta ve ilgili disiplinde bilimsel iletişim sürecinin nasıl gerçekleştiğini ortaya koymaktadır (Kozak, 1994).

Turizm alanındaki çalışmaların artması sonucunda, bibliyometrik analiz tekniği kullanılan çalışmaların önemi artmıştır (Yeksan ve Akbaba, 2019). Bibliyometrik analiz tekniği kullanılan çalışmalar; araştırmacılar için mevcut durumu ve belirli bir zaman içerisindeki gelişimi göstermesi, egemen eğilimleri ortaya çıkarması ve konu hakkında değerlendirmeler yapması açısından yol göstericidir. (Kozak, 1994; Çiçek ve Kozak, 2012). Diğer bir deyişle söz konusu çalışmalar, odaklanılan konuyla ilgili hâlihazırda durumu araştırmacılara göstererek yeni eğilimlere imkân tanımaktadır (Cankül ve Ünal, 2021).

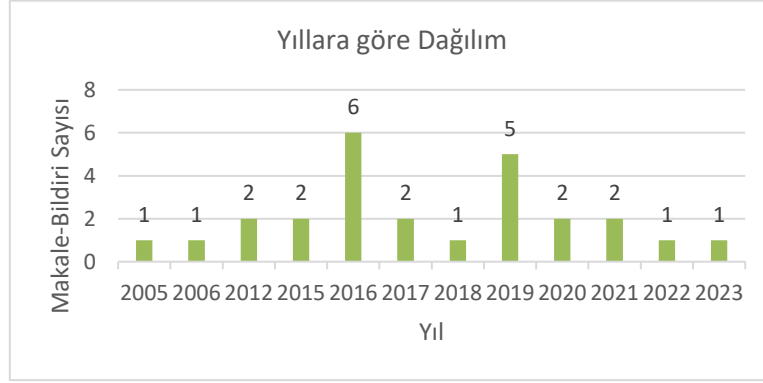
Bulgular

“Rekreasyon”, “rekreatif faaliyetler” ve “Kastamonu”, kelimeleri ile Google Akademik veri tabanında yapılan tarama sonucu 2005-2024 yılları arasında 26 adet çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışmalar dili Türkçe olan makale ve bildiri kapsamaktadır. Araştırma bulguları çalışmanın türü açısından incelendiğinde Tablo 1’de de görüldüğü gibi çalışmaların 4 tanesi bildiri, 22 tanesi ise makaledir.

Tablo 1. Çalışma türüne yönelik veriler

Çalışma Türü	Sıklık	%
Makale	22	85
Bildiri	4	15
Toplam	26	100

Çalışmalar yayınlandığı yıllar açısından incelendiğinde, konu ile ilgili ilk çalışmaya 2005 yılında rastlanmıştır, bu yüzden bu çalışma 2005-2024 yılları arasındaki çalışmaların analizini içermektedir. Çalışmaların yıllara göre dağılımı Şekil 1’de yer almaktadır. 2016 yılına kadar sadece 6 çalışma yapılmış, geriye kalan 20 çalışma 2016 yılı itibarıyla yapılmıştır. 2016 ve 2019 yıllarında çalışma sayısında önemli bir artış görülmüştür. 2015 yılı itibarıyla ise her yıl bir veya birden fazla çalışmaya rastlanmıştır.



Şekil 1. Yıllara göre dağılım

Tablo 2’de çalışmaların yayınlandığı dergi ve bildiri kitabına ilişkin sayısal veriler yer almaktadır. Bildiriler incelendiğinde 4 bildirinin 3 tanesi Kastamonu’nun Abana ilçesinde gerçekleşen bir sempozyumda, diğeri ise rekreasyon ile ilgili bir kongrede yer almaktadır. 22 makale ise 18 farklı dergide yayınlanmıştır.

Tablo 2. Yayınlandığı dergi / bildiri kitabına yönelik veriler

Yayınlandığı Dergi /Bildiri Kitabı	Sıklık	%
I. Uluslararası Abana Sempozyumu	3	11,54
Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi	2	7,69
Marmara Coğrafya Dergisi	2	7,69
Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi	2	7,69
Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi	2	7,69
I. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi	1	3,85
Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi	1	3,85
Bartın Orman Fakültesi Dergisi	1	3,85
Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi	1	3,85
Düzce Üniversitesi Ormanlık Dergisi	1	3,85
Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi	1	3,85

Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi	1	3,85
Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel	1	3,85
Journal of Tourism Intelligence and Smartness	1	3,85
Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	1	3,85
Kesit Akademi Dergisi	1	3,85
Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi	1	3,85
Turizm Akademik Dergisi	1	3,85
Türk Tarım – Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi	1	3,85
Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi	1	3,85
Toplam	26	100

Dergiler alanlarına göre incelenmiş ve Tablo 3'teki veriler elde edilmiştir. Çalışmalar turizm (%31,82), sosyal bilimler (%27,27), orman (%22,73), tarım (%9,09) ve coğrafya (%9,09) alanındaki dergilerde yer almaktadır.

Tablo 3. Dergi alanına yönelik veriler

Derginin Alanı	Sıklık	%
Turizm	7	31,82
Sosyal Bilimler	6	27,27
Orman	5	22,73
Tarım	2	9,09
Coğrafya	2	9,09
Toplam	22	100

Yazar sayısına yönelik yapılan analizde ulaşılan 26 çalışmanın önemli bir kısmının iki yazarlı (%65,38) olduğu dikkati çekmektedir. Çalışmaların %19,23'ü bir yazarlı, %15,38'i ise üç yazarlıdır. Çalışmaların %61,5'inin (16) Kastamonu Üniversitesi'nde görev yapmakta olan akademisyenler tarafından yayınlandığı tespit edilmiştir. Ayrıca, 4 çalışmada farklı bölümlerden akademisyenlerin birlikte araştırma yaptığı görülmektedir.

Tablo 4. Yazar sayısına yönelik veriler

Yazar Sayısı	Sıklık	%
1 Yazarlı	5	19,23
2 Yazarlı	17	65,38
3 Yazarlı	4	15,38
Toplam	26	100

Çalışmaların kullanılan araştırma yöntemi bakımından dağılımına bakıldığında, 26 çalışmanın 11'inde (%42,31) nitel araştırma yöntemlerinden yararlanıldığı tespit edilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinde görüşme, gözlem, doküman incelemesi, ikincil verilerin taranması gibi yollarla elde edilen veriler; betimsel analiz, içerik analizi, SWOT analizi (Weaknesses-Zayıf Yönler, Strengths-Güçlü Yönler, Threats-Tehditler ve Opportunities-Fırsatlar), haritalama gibi yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir. 9 çalışmada ise (%34,62) nicel araştırma yöntemleri kullanılmış olup, bu çalışmalarda anket yoluyla toplanan veriler, çeşitli istatistiksel analizler yapılarak yorumlanmıştır. 24 yayından 6'sında (%23,08) karma yöntem denilen nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, karma yöntemin 2015 yılı ve sonrasında gerçekleşen çalışmalarda tercih edildiği tespit edilmiştir.

Tablo 5. Araştırma yöntemlerine yönelik veriler

Araştırma Yöntemi	Sıklık	%
Nicel	9	34,62
Nitel	11	42,31
Karma (Nicel+Nitel)	6	23,08
Toplam	26	100

Çalışmalarda kullanılan anahtar kelimelere ait veriler Tablo 6’da yer almaktadır. Toplam 61 farklı anahtar kelime kullanılmış olup en çok kullanılan anahtar kelimeler Ilgaz Dağı Milli Parkı (8), turizm (6), rekreasyon (6), milli park (6), Kastamonu (6), Küre Dağları Milli Parkı (5), korunan alan (4) ve ekoturizm (3)’dir. Çalışmaların anahtar kelime sayılarına bakıldığında, büyük bir kısmının 4 ve 5 kelimedenden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 6. Anahtar kelimelere yönelik veriler

Anahtar Kelimeler	Sıklık	Anahtar Kelimeler	Sıklık
Ilgaz Dağı Milli Parkı (5) / Ilgaz Dağı (2) / Ilgaz (1)	8	Engelsiz yürüyüş yolu	1
Kastamonu	6	Gölet	1
Milli park (5) / milli parklar (1)	6	Horma Kanyonu	1
Rekreasyon	6	İklim konforu	1
Turizm	6	İyileştirici bahçe	1
Küre Dağları Milli Parkı (3) / Küre Dağı Milli Parkı (1) / Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı (1)	5	Jeorota	1
Korunan alan (3) / korunan alanlar(1)	4	Jeoturizm	1
Ekoturizm	3	Kastamonu-Çatalzeytin	1
Abana	2	Kastamonu’nun turizm potansiyeli	1
Alternatif turizm	2	Kış turizmi	1
CBS (Coğrafi bilgi sistemleri)	2	Konforlu taşıma kapasitesi	1
Daday	2	Lavanta tarımı	1
Doğa sporları	2	Lavanta turizmi	1
Doğa turizmi / Tabiat turizmi	2	Memnuniyet	1
Kanyon	2	Network analiz	1
Kırsal turizm	2	Peyzaj	1
Kümelenme	2	Rekreasyonel değerler	1
Rekreasyonel taşıma kapasitesi	2	Rekreasyon deneyimi	1
Uygunluk/ Uygunluk değerlendirmesi	2	Rekreasyon deneyim kalitesi	1
Açık Yeşil Alan	1	Sosyal taşıma kapasitesi	1
Arazi kullanımı	1	Su	1
Arcgis	1	Taşköprü	1
Atlı spor	1	Terapi sağlayıcı peyzaj	1
Atlı spor turizmi	1	Terapik etki	1
Azdavay	1	Turistik çekicilik	1
Cam seyir terası	1	Turizm kümelenmesi	1
Çevreye duyarlı davranış	1	Turistik arz kaynağı	1

Destinasyon markalaşması	1	Ziyaretçi yönetimi	1
Doğa	1	Ziyaretçi yönetim araçları	1
Doğa koruma	1	Ziyaretçi yönetim stratejileri	1
Ekoturizm aktiviteleri	1	TOPLAM	107

Çalışmalarda Kastamonu iline bağlı 16 farklı destinasyonun ele alındığı görülmektedir (Tablo 7). Çalışmaların sadece %8,57'si Kastamonu'yu genel olarak ele almaktadır. Çalışmaların %91,43'ünde Kastamonu'da yer alan bir ya da birden fazla bölgeye yoğunlaşıldığı görülmektedir. En çok ele alınan destinasyon %22,86 ile Ilgaz Dağı'dır. Ilgaz Dağı'ndan sonra en fazla çalışmanın Abana ilçesine (%11,43) ve Küre Dağları Milli Parkı'na (%11,43) yönelik olduğu tespit edilmiştir. Bu destinasyonları Kastamonu (%8,57) takip etmektedir. Bu dört destinasyon çalışmalarda ele alınan destinasyonların %54,29'unu oluşturmaktadır.

Tablo 7. Ele alınan destinasyona yönelik veriler

Destinasyon	Sıklık	%	Destinasyon	Sıklık	%
Ilgaz Dağı	8	22,86	Malyas ve Gömeran	1	2,86
Abana	4	11,43	Şehriban (Şenpazar)	1	2,86
Küre Dağları Milli Parkı	4	11,43	Valla (Pınarbaşı) Kanyonu	1	2,86
Kastamonu	3	8,57	Hacıveli (Abana) Kanyonu	1	2,86
Ersizlerdere- Karacehennem Kanyonu	2	5,71	Kastamonu merkez köyleri	1	2,86
Çatak Kanyonu	2	5,71	Çatalzeytin	1	2,86
Daday	2	5,71	Taşköprü	1	2,86
Horma Kanyonu	2	5,71	Kastamonu Cevizli Parkı	1	2,86
Toplam			35	100	

Tablo 8'de de görüldüğü gibi çalışmalar, ele alınan turizm çeşidi bakımından incelendiğinde toplam 44 adet turizm çeşidine rastlanmıştır. Çalışmalarda en çok geçen turizm çeşitleri toplamda %46,61 ile ekoturizm, kış turizmi, alternatif turizm, kırsal turizm, sürdürülebilir turizm, doğa turizmi ve spor turizmidir.

Tablo 8. Ele alınan turizm çeşidine yönelik veriler

Turizm Türü	Sıklık	%	Turizm Türü	Sıklık	%
Ekoturizm	15	12,71	Dağ Spor Turizmi	1	0,85
Kış Turizmi	10	8,47	Akarsu Rafting Turizmi	1	0,85
Alternatif Turizm	7	5,93	Bilim Turizmi	1	0,85
Kırsal Turizm	6	5,08	Dağ Turizmi	1	0,85
Doğa Turizmi	6	5,08	Gastronomi Turizmi	1	0,85
Sürdürülebilir Turizm	6	5,08	Golf Turizmi	1	0,85
Spor Turizmi	5	4,24	Cam Seyir Terası Turizmi	1	0,85
Deniz Turizmi	4	3,39	Lavanta Turizmi	1	0,85
Kıyı Turizmi	4	3,39	Miras Turizmi	1	0,85
Kültür Turizmi	4	3,39	Özel İlgi Turizmi	1	0,85
Kanyon Turizmi	4	3,39	Sualtı Dalış Turizmi	1	0,85
Yayla Turizmi	3	2,54	Doğal Parklar Turizmi	1	0,85
Mağara Turizmi	3	2,54	Botanik Turizmi	1	0,85
Macera Turizmi	3	2,54	Sualtı Sporları Turizmi	1	0,85

Etkinlik Turizmi	2	1,69	Tarım Turizmi	1	0,85
Av Turizmi	2	1,69	Kayak Turizmi	1	0,85
İnanç Turizmi	2	1,69	Kamp-Karavan Turizmi	1	0,85
Atlı Spor Turizmi	2	1,69	Yeşil Turizm	1	0,85
Tarih Turizmi	2	1,69	Kongre Turizmi	1	0,85
Termal Turizm	2	1,69	At Turizmi	1	0,85
Yaban Hayatı Turizmi	2	1,69	Orman Turizmi	1	0,85
Sağlık Turizmi	2	1,69	Jeoturizm	1	0,85
Toplam			118	100	

Tablo 9’da çalışmalarda geçen rekreatif faaliyetler yer almaktadır. Çalışmalarda en çok geçen rekreatif faaliyet trekking olmuştur. Ayrıca kampçılık, dağcılık, fotoğrafçılık, kayak, piknik, bisiklet binme, yaban hayatı gözleme faaliyetleri de çoğunluktadır. Bunların yanı sıra rafting, kuş gözlemciliği, kanyon geçme/yürüyüşü, foto safari, at binme, off-road çalışmalarda geçen rekreatif faaliyetlerden bazılarıdır.

Tablo 9. Çalışmalarda geçen rekreatif faaliyetler

Açık hava sineması	Foto safari / Foto jeep safari	Oryantiring
At ile gezinti / at binme / atlı doğa gezintisi	Fotoğraf / Manzara fotoğrafçılığı / Turizm fotoğrafçılığı / Fotoğraf gezileri	Paraşütçülük / Yamaç paraşütü
Atlı jimnastik	Gökyüzü gözlemciliği	Paten / Çim pateni
Atlı dayanıklılık	Göl aktiviteleri	Piknik
Atlı okçuluk	Hava sporları	Rafting
At terbiyesi	Jeep safari	Rüzgâr-su sörfü
Atlı terapi	Kampçılık / Kamp-karavan	Sandal
Atlı kızak	Kano	Satranç
Atlı spor	Kanyoning / Kanyon geçme / Kanyon yürüyüşü	Su altı dalış / Dalgıçlık
ATV	Kar futbolu	Su sporları
Avcılık	Kayak / Yelkenli kayak	Suya dayalı kırsal rekreasyon
Buz dansı	Koşu	Tenis
Bisiklet binme / Dağ bisikleti	Kuş gözlemciliği	Tırmanma / Kaya tırmanışı
Bitki inceleme gezileri / Botanik turları	Mağaracılık / Mağara gezileri / Mağara keşfi	Trekking / Dağ yürüyüşü / Doğa yürüyüşü / Hiking
Dağcılık	Motokros	Yaban hayatı izleme - gözleme / Fauna gözlemi
Deniz bisikleti	Nehir yolculuğu	Yelken
Ekoturizm aktiviteleri	Off-road	Yenilebilir meyve toplama
Engel atlama	Okçuluk	Yüzme
Flora	Olta balıkçılığı / Balıkçılık / Zıpkınla balıkçılık	

Tablo 10'da yapılan çalışmaların amaç bakımından incelenmesi neticesinde 26 çalışmadan 17'sinin (% 65,38) Kastamonu ve çevresindeki alternatif turizm potansiyeline yönelik arz kaynaklarını incelemek üzere gerçekleştirildiği görülmektedir. Yapılan yayınlardan üçünün bölgeye gelen ziyaretçilerin memnuniyeti ve tutumlarını ölçmeye yönelik gerçekleştirildiği, diğer çalışmaların ise destinasyon markalaşması, bölge iklim koşullarının rekreatif faaliyetlere etkisi, bölge peyzajının alternatif turizm potansiyeliyle ilişkisi, bölge kaynaklarının sürdürülebilirliği, park tasarımının terapik açıdan incelenmesi ve jeoturizm rotalarının belirlenmesine yönelik olduğu görülmektedir.

Tablo 10. Amaçlarına yönelik veriler

Araştırmanın Amacı	Sıklık	%
Bölgede alternatif turizm potansiyeli kapsamında arz kaynaklarının incelenmesi	17	65,38
Ziyaretçi memnuniyetinin incelenmesi	2	7,69
Bölgede sürdürülebilir kaynakların yönetimi	1	3,85
Rekreatif faaliyetlere katılım tutumlarının incelenmesi	1	3,85
Bölgedeki iklim koşullarının turizm aktiviteleri kapsamında incelenmesi	1	3,85
Bölgenin destinasyon olarak markalaşması	1	3,85
Bölgede alternatif turizm potansiyeli kapsamında peyzaj aktivitelerinin incelenmesi	1	3,85
Park tasarımının terapik ve kullanılabilirlik açısından incelenmesi	1	3,85
Jeoturizm rotalarının belirlenmesi	1	3,85
Toplam	26	100

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, Kastamonu'da doğa temelli rekreatif faaliyetleri konu alan 26 çalışma incelenmiştir. Bibliyometrik analiz neticesinde elde edilen bulgularda Kastamonu ve çevresinde mevcut olan doğa temelli turizm potansiyeline bağlı olarak turizm alanında yapılan çalışmalara son yıllarda araştırmacıların ilgisinin arttığını söylemek mümkündür. Özellikle 2015 yılı itibariyle her yıl konuyla ilgili bir veya birden fazla çalışmaya rastlanmıştır. 2016 yılında gerçekleşen I. Uluslararası Abana Sempozyumu ve 2017 yılında hazırlanan Kastamonu İl Turizm Eylem Planı (Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü) 2015 yılı sonrasında artan çalışma sayısını ve konuya artan önemi açıklamaktadır. Ayrıca özellikle 2000'li yıllardan sonra sürdürülebilir bakış açısının benimsenmesiyle doğa temelli kavramların önem kazandığı dikkati çekmektedir. Ekonomik, çevresel ve toplumsal değerlerle dengeli bir ilişkisi olan turizmin, doğa temelli olarak gelişmesiyle; kültürel bütünlük, biyolojik çeşitlilik, doğal çevre gibi boyutlarla turizmin gelişmesinden kaynaklı olumsuz etkileri en aza indirmek ve kaynakların turizm için etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla (Yeksan ve Akbaba, 2019) konuya olan ilginin giderek arttığı ve dikkat çekmek istendiği söylenebilir.

İncelenen çalışmalarda makaleler bildirilere oranla çok daha fazladır dolayısıyla konunun daha kapsamlı ele alındığı söylenebilir. Çalışmalara yazar sayısı açısından bakıldığında bir yazarlı 5 çalışma, iki yazarlı 17 çalışma ve üç yazarlı 4 çalışma bulunmakta ve birden fazla yazarlı çalışmaların sayıca üstünlüğü dikkat çekmektedir. Hussain vd. (2023) yaptıkları

çalışmada, akademisyenlerin birlikte çalışmasının araştırmanın kalitesini ve akademik performansı artırdığını belirtmiştir. Yazarların üniversitelerde görev yaptıkları bölümlere bakıldığında ise turizmin yanı sıra harita-kadastro, peyzaj mimarlığı, coğrafya, çevre mühendisliği ve orman mühendisliği bölümlerinde görev yapmakta olan akademisyenlerin de bulunduğu görülmektedir. Farklı bölümlerden akademisyenlerin konuyla ilgili çalışma yapmasına rağmen birden fazla yazarlı 21 çalışmanın sadece 4 tanesinde farklı bölümlerden akademisyenlerin birlikte araştırma yaptığı görülmektedir. Farklı disiplinlerden akademisyenlerin bir araya gelerek çalışması farklı bakış açılarının ortaya çıkmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca incelenen çalışmalarda bazı yazarların aynı bölgede farklı rekreatif faaliyetleri kapsayan birden çok çalışması olduğu göze çarpmaktadır. Konuyla ilgili Evren ve Kozak (2012) araştırma yapan kişilerden konuyla ilgili daha önceden yayın yapmış araştırmacıların birlikte çalışmasının bilgi birikim ve yeni bakış açıları geliştirmede yayına katkı sağlayacağını belirtmişlerdir. Bölgenin doğa temelli turizm potansiyelini ortaya koymaya yönelik yapılan yayınlarda özellikle Kastamonu çevresinde görev yapmakta olan akademisyenlerin yadsınamaz rolü de dikkati çekmektedir. Yayınların % 61,5'i (16) Kastamonu Üniversitesi'nde görev yapmakta olan akademisyenler tarafından yapıldığı tespit edilmiştir. Kastamonu Üniversitesi, YÖK (Yükseköğretim Kurulu) tarafından "Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşması" çalışması kapsamında "Ormancılık ve Tabiat Turizmi" sahasında bölgesel kalkınma odaklı üniversite olarak seçilmiş ve bu sahada ihtisaslaşan tek üniversite olmuştur (Kastamonu Üniversitesi, 2024). Bu durum Kastamonu Üniversitesi'nde görev alan akademisyenlerin çalışmalardaki ağırlığını açıklamaktadır.

Çalışma kapsamında ulaşılan 4 bildirinin 3 tanesi Kastamonu'nun Abana ilçesinde gerçekleşen "Geçmişten Günümüze Kastamonu / Kent-Kültür-Kimlik" konulu bir sempozyumda, diğeri ise rekreasyon ile ilgili bir kongrede yer almaktadır. 22 makalenin ise 18 farklı dergide yayımlandığı tespit edilmiş ve bu makalelerin çoğu turizm, sosyal bilimler ve orman alanındaki dergilerde yayınlanmıştır. 22 makalenin 7 tanesi turizm alanındaki dergilerde, 6 tanesi sosyal bilimler alanındaki dergilerde, 5 tanesi ise orman alanındaki dergilerde yer almaktadır. En çok çalışmanın turizm alanındaki dergilerde yayınlanması rekreasyonun turizm ile olan ilişkisini ortaya koymaktadır. Özellikle açık hava rekreatif faaliyetler turizm ile aynı finansman kaynaklarını, zamanı ve mekânları kullanması açısından ilişkilidir (Hacıoğlu, Gökdeniz ve Dinç, 2017). Ayrıca rekreatif faaliyetler, turist sayılarını ve turizm gelirlerini artırıcı bir unsur olarak turizm endüstrisine katkı sağlamaktadır (Altunöz ve Kavlak, 2021). Turizm ve sosyal bilimlerden sonra en çok makale yayınlanan dergi alanı "orman" olmuştur. Kastamonu Üniversitesi'nin "Ormancılık ve Tabiat Turizmi" sahasında ihtisaslaşan tek üniversite olması (Kastamonu Üniversitesi, 2024) bu durumu açıklamaktadır. Geriye kalan makaleler ise yayın alanı "tarım" ve "coğrafya" olan dergilerde yayınlanmıştır. Çalışmada incelenen rekreatif faaliyetler doğa temelli olduğu için yayın alanı orman, tarım ve coğrafya olan dergilerde çalışmaların yer alması olağandır. Kastamonu'da dağlar, kanyonlar, şelaleler, mağaralar ve yaylalar gibi birçok doğal güzelliğin bir arada bulunması (Zengin, Koç ve Ulama, 2019) bu dergilerde konu ile ilgili çalışmalara rastlanmasını açıklamaktadır.

Çalışmalarda anahtar kelimelere bakıldığında toplam 61 farklı anahtar kelime kullanıldığı görülmektedir. Çalışmalarda üç, dört veya beş kelimedenden oluşan anahtar kelimeler kullanılmış ve en çok tercih edilen anahtar kelime sayısı beş olmuştur. Çalışmanın aranabilirliğini artırmak için önemli anahtar kelimeler seçilerek oluşturulması gerekmektedir (Ruffell, 2019). Çalışmalarda en çok kullanılan anahtar kelimeler Ilgaz Dağı Milli Parkı (8), turizm (6), rekreasyon (6), milli park (6), Kastamonu (6), Küre Dağları Milli Parkı (5), korunan

alan (4) ve ekoturizm (3)'dir. Rekreasyon ile turizmin ilişkili alanlar olması ve Ilgaz Dağı Milli Parkı ile Küre Dağları'nın en çok ele alınan destinasyonlar arasında olması anahtar kelimelere de yansımıştır.

Çalışmalarda 16 farklı destinasyon yer almış ve çalışmaların sadece % 8,57'sinde Kastamonu genel olarak ele alınmıştır. Çalışmaların büyük bir kısmında, Kastamonu'da yer alan bir ya da birden fazla bölgeye yoğunlaştığı görülmektedir. En çok ele alınan destinasyon Ilgaz Dağı'dır. Ilgaz Dağı'ndan sonra en fazla çalışmanın Abana, Küre Dağları Milli Parkı ve Kastamonu'ya yönelik olduğu görülmüştür. Çatak Kanyonu, Horma Kanyonu, Daday, Şehriban Kanyonu, Valla Kanyonu, Malyas ve Gömeran, Çatalzeytin, Taşköprü, Hacıveli Kanyonu, Kastamonu merkez köyleri, Kastamonu Cevizli Parkı ele alınan yerler arasındadır. Kastamonu'nun, coğrafi konumu itibarıyla ormanlık alanları, kanyonları, dağları, şelaleleri, mağaraları ve yaylaları ile oldukça zengin kaynaklara sahip olması (Zengin, Koç ve Ulama, 2019; Aytuğar ve Aydoğdu, 2021) çalışmalarda ele alınan destinasyonların çeşitliliğini artırmıştır.

Karma yöntem kullanılan çalışmaların 2015 yılı ve sonrasında gerçekleştirildiği göz önüne alındığında yıllar geçtikçe araştırmacıların karma yöntemleri uygulamayı tercih ettiği yorumuna ulaşmak muhtemeldir. Karma yöntem nitel ve nicel yöntemlerin kombinasyonu ile araştırma probleminin her iki yöntemden daha eksiksiz bir şekilde anlaşılmasını sağlamaktadır (Creswell, 2014).

Çalışmalarda 44 adet turizm çeşidine ve bu turizm çeşitleriyle ilişkili birçok rekreatif faaliyete rastlanmıştır. Ekoturizm, kış turizmi, alternatif turizm, kırsal turizm, sürdürülebilir turizm, doğa turizmi ve spor turizmi çalışmalarda geçen turizm çeşitlerinden bazılarıdır. Akkuş ve Akkuş (2019), Kastamonu ilçelerinin temel turistik arz kaynaklarını incelemiş ve ilçelerin çoğunda gerçekleştirilmeye en uygun doğa sporu türünün doğa ve dağ yürüyüşü olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmada da doğa yürüyüşü/dağ yürüyüşü en çok karşılaşılan rekreatif faaliyet olmuştur. At binme, koşu, kanyon geçme, dağcılık, yelken, kuş gözlemciliği, turizm fotoğrafçılığı, yaban hayatı izleme, mağaracılık, off-road, bisiklet binme gibi faaliyetler çalışmalarda geçen rekreatif faaliyetlerden bazılarıdır. Çalışmalarda elde edilen bulgular doğrultusunda rekreasyonel amaçlı yapılan doğa temelli aktiviteler günümüzde birer turizm çeşidi hâline gelmektedir. Kanyon turizmi, kuş gözlemciliği turizmi, kayak turizmi, kamp-karavan turizmi gibi çeşitlerin ortaya çıkması turizmin çeşitlendirilmesini sağlamaktadır.

Kastamonu ve çevresindeki alternatif turizm potansiyeline yönelik arz kaynakları turizm potansiyeli bakımından yoğun bir şekilde araştırılmıştır. Bu yoğunluğun temel sebepleri arasında bölgenin pek çok doğa temelli turizm çeşidini gerçekleştirmeye uygun bir coğrafyaya sahip olduğunu belirtmek mümkündür. Bölgede bulunan; göl, gölet, dağ, şelale, mağara, milli park ve kanyon gibi doğal güzellikler, araştırmacıları bu alanlardaki turizm ve rekreatif hareketlilikleri araştırmaya yönlendirmektedir. Çalışmaların büyük bir çoğunluğunun Kastamonu ve çevresindeki doğal zenginliklerin rekreatif faaliyetlerle ön plana çıkartılarak alternatif turizm türlerinin gelişmesine yönelik araştırıldığını ifade etmek mümkündür (Belkayalı ve Aydın: 2016; Duran: 2016; İbret, Ünal ve Cansız: 2016; Aydoğdu ve Tanrısever: 2017; Akkuş ve Akkuş: 2019; Böyükyılmaz ve Oğan: 2020; Aytuğar ve Aydoğdu: 2021).

Yapılan bibliyometrik analiz sonucunda ilerideki çalışmalar için bazı önerilerde bulunulmuştur:

• Doğal kaynaklar açısından zengin olan Kastamonu, konu ile ilgili çalışma yapmak için oldukça elverişlidir. İl, birçok doğal kaynağa sahip olmasına rağmen çalışmaların önemli bir kısmında Ilgaz Dağı, Abana, Küre Dağları Milli Parkı ve Kastamonu ele alınmıştır. Bundan sonraki çalışmalarda yeterince ele alınmayan destinasyonlara yoğunlaşılabilir. Örneğin; Cide ilçesi Ilgarini Mağarası, Gideros Mağaraları, Loç Vadisi, Muna Seyir Alanı, Valla Kanyonu, Aydos Kanyonu, Malyas Kanyonu, Gideros Koyu gibi boş zaman ve rekreasyon potansiyelinin yüksek olduğu alanlara sahiptir (Mutlu, 2022) ve rekreasyonla ilgili gelecek çalışmalar için potansiyel bir destinasyondur. İlçede bulunan doğal çekicilikler trekking, rafting, foto safari, yaban hayatı izleme gibi rekreatif faaliyetlerin gerçekleşmesine olanak sağlamaktadır. Cide’de bulunan Ilgarini Mağarası yoğun bitki örtüsüne sahip uzun bir yürüyüş parkurunda yer almaktadır ve foto safari, yaban hayatı izleme gibi rekreatif faaliyetlere elverişlidir (Öztürk, 2005). Loç Vadisi ise yoğun bitki örtüsü ile trekking faaliyetlerini desteklemektedir (Mutlu, 2022). Ayrıca, Cide ilçesinde turizm işletmesi belgeli tesisler ve kamu misafirhaneleri gibi konaklama işletmelerinin olduğu görülmektedir (Çam ve Çılgınoğlu, 2024). Bölgenin sahip olduğu konaklama altyapısı ziyaretçilere yönelik rekreatif faaliyetlerin geliştirilmesine imkân sağlayabileceği söylenebilir. Pınarbaşı ilçesinde bulunan Ilıca Şelalesi de gelecek çalışmalar için potansiyel oluşturmaktadır. Yürüyüş rotalarında yer alan bu şelale foto safari açısından bir cazibe alanıdır. Şelalenin çevresinde ise piknik alanları bulunmaktadır (Öztürk, 2005).

• Kastamonu ilinde, sahip olunan doğal kaynak potansiyeli sayesinde çok çeşitli rekreatif faaliyetler uygulanabilmektedir. Çeşitli rekreatif faaliyetleri konu alan çalışmalar olduğu gibi tek bir rekreatif faaliyete yönelik çalışmalar da mevcuttur. Tek bir rekreatif faaliyete yönelik çalışmalarda kayak, trekking, kanyon geçme ve atlı spor aktivitelerine rastlanmıştır. Tek olarak ele alınmayan rekreatif faaliyetler tespit edilerek çalışmalar yapılabilir.

• Kastamonu ilinde nadir yapılan rekreatif faaliyetler gelecek çalışmalarda tek başına ele alınarak ilgi çekilebilir. Bu sayede bölgedeki potansiyel değerlendirilebilir.

• Coğrafya, mühendislik, biyoloji, peyzaj mimarlığı gibi farklı disiplinlerden akademisyenlerle birlikte çalışmalar yapılabilir. Böylelikle yeni rekreatif faaliyetler keşfedilebilir ve ele alınacak olan konu daha kapsamlı bir şekilde incelenebilir.

• Bölgeye yönelik hazırlanan Turizm Eylem Planı, Kastamonu Üniversitesi’nin ormancılık ve tabiat turizmi üzerine ihtisaslaşması ve gerçekleşen sempozyumlar, bu alandaki çalışmaların artmasına katkıda bulunmaktadır. Bundan sonraki süreçte düzenli olarak kongre ve sempozyumların düzenlenmesi önerilmektedir. Bu tarz toplantıların bölgeye yönelik çalışmaları artırmasının yanı sıra turizmin geliştirilmesinde paydaşlarla iş birliği fırsatı oluşturacağı ve yeni projelerin hayata geçirilmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

• Çalışmanın yayın dilinin Türkçe olması ve Google Akademik veri tabanının kullanılması bu çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Bundan sonra yapılacak olan çalışmalarda farklı dillerde, uluslararası veri tabanlarında yer alan bildiri ve makaleler ele alınabilir.

• Araştırma kapsamında incelenen çalışmalarda Kastamonu’nun birçok doğa temelli rekreatif faaliyet için elverişli bir destinasyon olduğu görülmektedir. Seyahat

acentelerinin tur programları incelendiğinde Kastamonu destinasyonuna tur düzenledikleri fakat çalışmalarda bahsedilen rekreatif faaliyetlerin tur programlarında yeterince yer almadığı görülmektedir. Dolayısıyla adı geçen rekreatif faaliyetlerin seyahat acenteleri tarafından değerlendirilip tur programlarına eklenmesi destinasyonun tercih edilebilirliğini artıracaktır.

Bu çalışma ile konuya ilişkin ulusal alanyazının genel özellikleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bibliyometrik analiz neticesinde elde edilen sonuçların ileride yapılacak olan çalışmalar için öngörü ve farkındalık oluşturacağı, yeni bakış açıları kazandıracağı düşünülmektedir. Böylelikle bu alanda çalışma yapacak araştırmacılara kolaylık sağlayacağı öngörülmektedir.

Kaynakça

- Akkuş, G. ve Akkuş, Ç. (2019). Kastamonu İlçeleri Temel Turistik Arz Kaynakları Envanteri: Tabiat Turizmi Alt Türleri ve Doğa Sporları. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), 146-164.
- Altanlar, A. ve Kesim, G. A. (2011). Sürdürülebilir Turizm Planlaması İçin Yöre Halkı ve Yerli Turistlerin Davranış ve Beklentilerini Anlamaya Yönelik Bir Araştırma; *Akçakoca Örneği*. *Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi*, 3 (2), 1-20. doi: 10.1501/Csaum_0000000050.
- Altunöz, Ö. ve Kavlak, H. T. (2021). Rekreasyon ve Rekreasyon ile İlişkili Kavramlar. Meriç. S. (Ed.). *Rekreasyon Sosyolojisi* (s 1-20). Nobel Yayıncılık.
- Aydoğdu, A. ve Tanrısever, C. (2017). Turizmde Atlı Spor Kümelenmesi: Daday Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 51, 57-73.
- Aylar, F., Zeybek, H. İ. ve Dinçer, H. (2019). Medil (Köklü) Mağarası (Azdavay-Kastamonu) ve Turizm Açısından Önemi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 24 (41), 15-38. doi: [10.17295/ ataunidcd.515605](https://doi.org/10.17295/ataunidcd.515605).
- Aytuğar, S. ve Aydoğdu, A. (2021). Kırsal Turizm Çekiciliği Olarak Lavanta ve Kastamonu'nun Lavanta Turizmi Potansiyeli. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6 (1), 72-89. Doi: [0.37847/tdtad.876308](https://doi.org/10.37847/tdtad.876308).
- Belkayalı, N. ve Aydın, M. (2016). Küre Dağları Milli Parkı Su Kaynaklarının Rekreatif Amaçlı Kullanımı. *Türk Tarım – Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 4 (10), 893-902. Doi: [10.24925/turjaf.v4i10.893-902.962](https://doi.org/10.24925/turjaf.v4i10.893-902.962).
- Böyüközlü, S. ve Oğan, Y. (2020). Kastamonu İlinde Bulunan Kanyonların Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir İnceleme. *Journal of Tourism Intelligence and Smartness*, 3 (2), 203-222.
- Cankül, D. ve Ünal, M. (2021). Türkiye'de Turizm ve Gastronomi Alanında Menü ile İlgili Araştırmaların Bibliyometrik Analizi. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 11 (3), 569-576.
- Creswell, J. W. (2014). *A Framework for Design. Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. 4th Edition. SAGE Publications, Inc.
- Çam, O., ve Çılgınoğlu, H. (2023). Kastamonu İli Cide İlçesinin Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Turizm Çalışmaları Dergisi*, 5 (2), 13-26.
- Çiçek, D. ve Kozak, N. (2012). Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi'nde Yayımlanan Hakem Denetimli Makalelerin Bibliyometrik Profili. *Türk Kütüphaneciliği*, 26 (4), 734-756.
- Çoban, A. ve Aydınöz, D. (2016). Ilıca Şelalesi (Kastamonu-Pınarbaşı). *Turkish Studies*. 11 (18): 43-56. Doi: [10.7827/TurkishStudies.9955](https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.9955)

- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., ve Lim, W. M. (2021). How To Conduct a Bibliometric Analysis: An Overview and Guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296. Doi: 10.1016/j.jbusres.2021.04.070.
- Duran, C. (2016). Taşköprü İlçesindeki (Kastamonu) Göl/Göletlerin Kırsal Rekreyasyona Uygunluğu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (46), 295-301. Doi: 10.17719/jisr.20164622597.
- Egresi, I. (2016). Tourism and Sustainability in Turkey: Negative Impact of Mass Tourism Development. I. Egresi (Ed.). *Alternative Tourism in Turkey: Role, Potential Development and Sustainability* (35- 56). Cham, Springer.
- Evren, S. ve Kozak, N. (2012). *Türkiye’de 2000-2010 Yılları Arasında Yayımlanan Turizm Konulu Makalelerin Bibliyometrik Analizi*. VI. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi. Antalya, 250-266.
- Göker, G., ve Ünlüöner, K. (2017). Açık Alanda Yapılan Doğa Temelli Rekreatif Etkinliklere Yönelik Bir Alan Araştırması (Ilgaz Dağı Milli Parkı). *Journal of Recreation and Tourism Research*, 4(3), 60-68.
- Göker, G., ve Ünlüöner, K. (2019). Açık Alanda Yapılan Doğa Temelli Rekreatif Etkinlikler ve Destinasyon Markalaşması: Ilgaz Dağı Milli Parkı Örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (70), 774-789. Doi: [10.17755/esosder.456817](https://doi.org/10.17755/esosder.456817).
- Göktuğ, T. H. ve Arpa, N. Y. (2015). Ziyaretçi Yönetimi Bağlamında Ilgaz Dağı Milli Parkı’nda Rekreasyon Deneyimi Kalitesinin Saptanması. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 146-161.
- Gözen, E. (2020). Rekreasyon Bilim Dalının Geçmişten Günümüze Bibliyometrik Analizi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 19(2), 572-588. Doi: [10.21547/jss.635014](https://doi.org/10.21547/jss.635014).
- Hacıoğlu, N., Gökdeniz, A. ve Dinç, Y. (2017). *Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi*. Detay Yayıncılık.
- Hazar, A. (2014). *Rekreasyon ve Animasyon*. Detay Yayıncılık.
- Hussain, F., Lakhawat, P. S., Singh, P., ve Chauhan, S. S. (2023). Research Collaborations and Performance of Academicians: An Empirical Analysis. *Journal of Informatics Education and Research*, 3(2). Doi: 10.52783/jier.v3i2..134.
- İbret, B. U., Aydınöz, D. ve Uğurlu, M. (2015). Kastamonu Şehrinde Kültür ve İnanç Turizmi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 32, 239-269. Doi: [10.14781/mcd.00582](https://doi.org/10.14781/mcd.00582)
- İbret, Ünal, B. ve Cansız, E. (2016). Kanyon Turizmi ve Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi Gereken Bir Yöre: Küre Ersizlerdere-Karacehennem Kanyonu. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 34, 107-117.
- Kastamonu Doğa Turizmi Master Planı. (2013). Erişim Tarihi: 3.10.2021. <https://bolge10.tarimorman.gov.tr/Documents/KASTAMONU%20ILI%20DOGA%20TURIZMI%20MASTER%20PLANI.pdf>
- Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2017). Kastamonu İl Turizm Eylem Planı. Erişim Tarihi: 5.10.2021. <https://kastamonu.ktb.gov.tr/TR-191438/kastamonu-il-turizm-eylem-planı.html>.
- Kastamonu Üniversitesi. (2024). Erişim Tarihi: 20.07.2024. Kastamonu Üniversitesi Ormanlık ve Tabiat Turizmi İhtisaslaşma Koordinatörlüğü <https://otti.kastamonu.edu.tr/proje-hakkında/>
- Kayhan, R. F. (2019). Açık Alan Rekreasyonu. Işık, U. ve Üstün, Ü. D. (Ed.). *Boş Zamanları Değerlendirmede Güncel Konular*. Akademisyen Kitabevi.
- Kaypak, Ş. (2012). Ekolojik Turizm ve Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (22), 11-29.
- Kılıç, B. ve Kurnaz, A. (2010). Alternatif Turizm ve Ürün Çeşitliliği Oluşturmada Ekolojik Çiftlikler: Pastoral Vadi Örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2 (4), 39-56.

- Kozak, N. (1994). Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi'nde Yayımlanan Yazılar Üzerine Bir İnceleme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5, 22-33.
- McBurney, M. K. ve Novak, P. L. (2002). *What is Bibliometrics and Why Should You Care?* Proceedings of the Professional Communication Conference. 108– 114.
- McKercher, B. (2007). A Study of Polific Authors in 25 Tourism and Hospitality Journals. *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 19 (2), 23-30.
- Mutlu, Ç. (2022). Gizli Potansiyel Destinasyon Olarak Cide İlçesinin Turistik Değerler Açısından İncelenmesi. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 25(2), 194-213.
- Oktay, K., İşlek, E. ve Yaşar, U. (2016). Kastamonu'da Doğa Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 9 (2), 47-54.
- Öztürk, S. (2005). Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkının Rekreasyonel Kaynak Değerlerinin İrdelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 138-148.
- Öztürk, S. ve Aydoğdu, A. (12-15Nisan 2012). *Ilgaz Dağı Milli Parkı'nın Rekreasyonel Olanakları*. I. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi, Kemer, Antalya. 611-628.
- Öztürk, S. ve Kalaycı, M. (2018). Kastamonu-Çatalzeytin ve Çevresinin İklim Konforu Şartlarının Ekoturizm Aktiviteleri Yönünden İncelenmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (1), 1-10.
- Ruffell D. (2019). Writing A Great Abstract: Tips From an Editor. *FEBS Lett. The Scientists' Forum*. 593 (2): 141-143.
- Sakıcı, Ç. ve Çelik, S. (2017). Determination of Ecotourism Potential in Kastamonu Province. Western Turkey. R. Efe, R. Penkova, J. A. Wendt, K. T. Saparov ve J. G. Berdenov (Ed.), *Developments in Social Sciences*. (s. 403-412), Kliment Ohridski University Press.
- Selçuk, G. N. (2022). Kocaeli'nin Doğa Temelli Turizmi. *Şura Akademi*, (1), 63-74.
- Sevil, T. (2018). Boş Zaman ve Rekreasyon: Kavram ve Özellikler. Kocaekşi, S. (Ed.), *Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi*. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2497 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1468.
- Shrestha, R. K., Stein, T. V., ve Clark, J. (2007). Valuing Nature-Based Recreation in Public Natural Areas of The Apalachicola River Region, Florida. *Journal Of Environmental Management*, 85 (4), 977-985. Doi: 10.1016/j.jenvman.2006.11.014.
- Tan, F. Z. ve Yıldırım, C. (2019). İnanç Trizmi: Kastamonu İli Turizm Alt Yapısına Katkısı. *International Journal of Contemporary Tourism Research*. 3 (1): 83-65. Doi: [10.30625/ijctr.556508](https://doi.org/10.30625/ijctr.556508)
- Tekin, A., Tekin, G. ve Çalışır, M. (2017). Rekreasyonel Spor. S. Karaküçük, S. Kaya ve B. M. Akgül (Ed.). *Rekreasyon Bilimi 2* (s. 3-37). Gazi Kitabevi.
- Torkildsen, G. (2006). *Leisure and Recreation Management*. Routledge Taylor ve Francis.
- Yalçın, H. (2010). Millî Folklor Dergisinin Bibliyometrik Profili (2007-2009). *Millî Folklor*, 22 (85), 205-211.
- Yeksan, Ö. ve Akbaba, A. (2019). Sürdürülebilir Turizm Makalelerinin Bibliyometrik Analizi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*. 3 (2): 220-231. Doi: 10.32572/guntad.502563.
- Yeni, Ö. ve Çetin, Y. (2015). Kastamonu/Daday'da Son Demlerini Yaşayan Geleneksel Bir Zanaat: Külekçilik Zanaatı. *International Journal of Social Science*, 33, 69-78. Doi: 10.9761/JASSS2777.
- Yeşiltaş, M., Çeken, H. ve Öztürk, İ. (2009). Karadeniz Bölgesindeki Turizm Olanaklarının SWOT Analizi ile Değerlendirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (3), 250-269.
- Yıldız, Z. ve Kalağan, G. (2009). Erişim Tarihi: 24.09.2021. Alternatif Turizm Kavramı ve Çevresel Etkileri, <http://www.yerelsiyaset.com/pdf/kasim2008/9.pdf>

- Zengin, B., Koç, D. E., ve Ulama, Ş. (2019). Kastamonu İlinin Doğa Turizmi Potansiyelinin Alternatif Turizm Kapsamında Değerlendirilmesi. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 251-274.
- Zeybek, H İ., Aylar, F. ve Bahadır, M. (2020). Çatak Kanyonu Cam Seyir Terası, Azdavay/Kastamonu. *Kesit Akademi Dergisi*, 6 (25), 381-404.